

Staan klaar om te schieten

21:10

DOE WAT JE MOET DOEN

7:17 PM

Hij is dood

Ik weet het, gefeliciteerd broer <3 <3

14:12

Staat de schutter klaar?

10:01 AM

We hebben spullen en cash nodig
voor deze oorlog

02:49

DIAMANT SALIHU

DE HACK VAN DE EEUW

Hoe de politie live mee kon lezen met
de grootste drugscriminelen van Europa

TRUE CRIME

VOORWOORD

De opwinding is groot in het perscentrum van Eurojust in Den Haag. Tientallen journalisten zijn uitgenodigd, want vandaag wordt er iets bekend gemaakt dat de misdaadbestrijding ingrijpend gaat veranderen, zo horen we. Het gonst in de onderwereld op dat moment al weken van de wildste geruchten. Over een mogelijke kroongetuige, over politie-informanten die informatie doorspelen. En over het kraken van de versleutelde berichtendienst EncroChat. Die geruchten zijn nog het meest concreet. Want hoe kan het dat de politie opeens verschillende aanhoudingen van criminele kopstukken heeft weten te verrichten?

Criminelen die het niet meer vertrouwen hebben hún toestel al weggegooid, hoor ik van bronnen die ik spreek. Ze hebben het geloof in de telefoon, waarmee ze dachten onbespied te kunnen communiceren niet meer. Die angst blijkt terecht. Maar dat politie en justitie dit voor elkaar hebben gekregen, dat hadden zij zelfs tijdens hun meest angstige koortsdroom niet kunnen verzinnen.

Tijdens de laatste twee decennia is onze samenleving ingrijpend veranderd. In 2000 bracht Nokia haar inmiddels iconische 3310-model op de markt. Vierentwintig jaar later voelt de telefoon die ons het legendarische spelletje Snake bracht als een museumstuk. Inmiddels is het heel gebruikelijk dat we op onze mobiele telefoon live tv kijken, boodschappen doen of videobellen. Het heeft de wereld letterlijk dichterbij gebracht. En zo werkt dat dus ook voor de georganiseerde misdaad. De tijd dat criminelen met elkaar een rondje door het park moesten lopen om wat geheime zaken met elkaar door te nemen ligt inmiddels achter ons. Dat kan gewoon via je versleutelde telefoon. Ook als je partner in Dubai of Colombia zit.

Jarenlang hebben criminelen een enorm voordeel gehad op de opsporingsdiensten. Soms lukte het om een enkele versleutelde telefoon te kraken, waardoor rechercheurs allerlei belastend chatverkeer opeens konden lezen. En in 2016 lukte het de Nederlandse

politie en justitie om een server van Ennetcom te kraken, waardoor 3,6 miljoen berichten leesbaar werden. De Marengo-zaak tegen Ridouan Taghi is voor een groot gedeelte gebouwd op bewijsmateriaal, afkomstig uit Ennetcomtelefoons.

EncroChat is de absolute gamechanger, zo blijkt tijdens de persconferentie in Den Haag. Het gaat hier niet om berichten waarmee politie en justitie met terugwerkende kracht strafbare feiten kunnen oplossen. Nee, drie maanden lang konden rechercheurs live meekijken aan de keukentafel van de georganiseerde onderwereld. Met een glimlach van oor tot oor vertelt de Nederlandse recherchechef aan de journalisten in de zaal dat EncroChat zijn werk ingrijpend zal veranderen. Niet langer moeten ze in een zaak op zoek naar bewijs. Nee, het bewijs zoekt nu vooral naar een zaak.

En niet alleen in Nederland. In totaal gebruiken 50.000 mensen in 140 verschillende landen EncroChat. Maar het beeld dat door de kraak ontstaat van de Nederlandse onderwereld, gaat de wereld over.

Een paar dagen voor de persconferentie hebben zwaarbewapende leden van verschillende arrestatieteams een inval gedaan in een loods in het Brabantse Wouwse Plantage. Uit de EncroChatberichten is het duidelijk geworden dat in de loods een aantal zeecontainers zijn geplaatst, die in het diepste geheim werden omgebouwd tot een heuse onderwereldgevangenis. Inclusief verhoorkamer. Wat de groep verdachten niet weet is dat door het kraken van EncroChat de bouw van dit martelcomplex live minutieus wordt gemonitord door de politie.

Wanneer de politie de invallen doet en het nieuws naar buiten komt, gaat het nieuws over het martelcomplex de wereld over.

En dat is niet gek. Zo leest de recherche dat een van de grootste cocainemokkelaars van Nederland in het complex een van zijn rivalen 'weleens op de stoel wil zetten'. Ook spreken de verdachten over het geluidsdicht maken van de containers. '3x geïsoleerd. Al sta je ernaast, je hoort niks', schrijft een van de hoofdverdachten aan de hoofdverdachte met zijn EncroChattoestel.

Tel dat op bij de vondst van een vingerklem, scalpels, een klauwhamer, diverse tangen, een takkenschaar, een takkenzaag, een

snoeischaar, een gasbrander, tie-wraps, handboeien, duct-tape en zwarte zakken met een trekkoord, dan wordt het opeens duidelijk dat het hier gaat om niets minder dan plek waar criminele rivalen liever niet terecht komen.

Drie jaar later is er een nieuwe persconferentie. Ditmaal in het Franse Lille. En ditmaal is de belangstelling vanuit de pers vele malen minder groot. Groot nieuws is er niet, zo horen misdaad-journalisten. Want nadat EncroChat werd neergehaald, ontplofte in maart 2021 met het kraken van Sky ECC een nieuwe dieptebom in de onderwereld.

Na de kraak van EncroChat stapte de onderwereld over naar die andere grote aanbieder van cryptotelefoons. ‘Wij zijn onkraakbaar’, pochte Sky ECC. Niets bleek minder waar, en tot op de dag van vandaag starten rechercheurs in heel Europa nieuwe onderzoeken op basis van informatie afkomstig uit de goudmijn aan EncroChat- en Skydata.

Toch komt er nieuws uit Lille, waar de opsporingsdiensten zich nogmaals op de borst klopten. Op basis van de onderschepte informatie is ruim 103,5 ton cocaïne in beslag genomen, 163,4 ton cannabis, 30,5 miljoen pillen en 3,3 ton heroïne. Ook is er beslag gelegd op 971 voertuigen en 271 woningen, 83 boten en 40 vliegtuigen. Er zijn 923 wapens afgepakt.

Geen slechte score.

Toch zijn er nog heel veel verhalen die we niet kennen. Het zijn de verhalen van de mensen zelf, die erbij waren toen de kraak van de eeuw werd gezet. Ze geven ons een kijkje achter de schermen. Het zijn verhalen uit andere landen, die ook voor een Nederlands publiek zeer relevant zijn. Het werk van Diamant Salihu kan ik daarom van harte aanbevelen. Ik hoop dat u er net zoveel leesplezier van heeft als ik dat heb gehad.

Yelle Tieleman, juni 2024

PROLOOG

‘Ben je alleen?’

‘Ja,’ antwoord ik.

Hij werpt een haastige blik in het trappenhuis en trekt mij het appartement in. Een zachte, maar karakteristieke geur dringt zich op. Als je eenmaal cannabis hebt geroken kun je je niet meer vergissen. Hij vertelt dat hij smookt om de zenuwen te kalmeren, de onrust in zijn lichaam te bedwingen. Vermoedelijk is het ADHD, een diagnose die hij zelf heeft gesteld nadat hij een aantal testen op internet had gedaan.

‘Kom hier,’ zegt hij tegen zijn hond, die opspringt van het vloerkleed waarop restjes tabak liggen verspreid.

De hond kocht hij samen met zijn vriendin, voordat ze hem verliet. Voor het raam hangen paarse gordijnen tegen de inktkijk.

‘Je zei dat je over Encro wilt schrijven?’ zegt hij, zonder me aan te kijken.

Ondertussen opent hij een raam. Hij gaat ervóór zitten, steekt een sigaret op, inhaleert diep en blaast de rook door de opening.

Ik ben hier omdat hij meerdere veroordelingen op zijn naam heeft, onder andere voor illegaal wapenbezit. Hij heeft ook drugs naar het zuiden van Zweden gesmokkeld, maar daar is hij niet voor veroordeeld, zegt hij.

EncroChat was in die tijd verreweg de populairste cryptocommunicatiedienst. Tijdens invalacties van de politie in heel Europa werden de gecodeerde mobiele telefoons overal gevonden. Ze werden gepropageerd als een veilige optie die ‘anonimiteit kon garanderen’.

‘Ik gebruikte hem om drugs mee te smokkelen,’ zegt de jongeman in zijn flat in een voorstad in het zuiden van Zweden.

Zijn Encro-telefoon kon hij voor 13.000 kronen (ruim 1700 euro) kopen van een vriend die een hele partij had losgekregen via een contactpersoon in Nederland. Je kon ze ook gewoon kopen in belwinkels waar je je mobiel kon laten repareren.

Als je maar de juiste contacten had.

‘Er waren er genoeg die aan een telefoon konden komen.’

De meeste gebruikers van EncroChat waren ervan overtuigd dat het voor de politie onmogelijk was om bij de inhoud te komen.

‘Daarom werden drugsdeals, moordopdrachten, ja alles wat illegaal was daarin openlijk besproken.’

Hij vertelt dat hij ondanks de versleuteling voorzichtig was. Een heleboel anderen stuurden elkaar foto's van dure merkkleding, horloges, sieraden, vliegtickets en selfies met wapens, geld en drugs. De lifestyle waar hijzelf ook van droomde, tot hij van gedachten veranderde, zegt hij, terwijl hij de littekens op zijn lichaam laat zien die hem het leven hadden kunnen kosten. Op de vraag hoe hij tegenwoordig aan de kost komt geeft hij een ontwijkend antwoord. ‘Ik heb geld gespaard,’ constateert hij en hij schakelt snel over op het onderwerp waarvoor ik hier ben gekomen.

‘Ik weet nog hoe het was vóór EncroChat,’ zegt hij, ondertussen rondlopend in de kamer alsof hij naar iets op zoek is, zonder het te vinden. Het ene moment legt hij de bankkussens recht, het volgende vult hij de bak met hondenvoer bij.

‘Hoe was het dan, vóór EncroChat?’ vraag ik licht aarzelend.

‘Toen was het moeilijker om mensen te vermoorden.’

DEEL 1
DE DOOS VAN PANDORA

Februari 2020 – april 2020

1

In een huis op het Franse platteland, enkele tientallen kilometers van het Nauw van Calais, zit officier van justitie Alexandre te wachten. Op de tafel voor hem staat zijn laptop. Het blauwe, flikkerende licht van het scherm reflecteert in zijn ogen terwijl hij op zijn mobiele telefoon kijkt. Elk moment kan het bericht komen.

Alexandre is moe. Hij heeft de laatste tijd veel te doen gehad. De zware misdaad kent steeds minder grenzen en criminelen hebben zich snel aan de digitale wereld aangepast. In het centrum van deze negatieve spiraal staan de cryptoberichten. Daarin worden moorden, vergeldingsacties en wapen- en drugsdeals gepland zonder dat buitenstaanders kunnen meekijken. Voor politie en justitie komt dat vaak neer op een frustrerend kat-en-muisspel, waarin de criminelen continu een stap voor liggen.

In de loop van 2017 doken in verschillende misdaadonderzoeken steeds meer telefoons op met cryptocommunicatiedienst EncroChat, nadat de servers van een aantal concurrerende cryptodiensten in beslag waren genomen. De eerste telefoons werden gelanceerd via sites als eBay, maar werden met de jaren steeds meer via persoonlijke contacten over heel Europa verkocht.

De personen achter EncroChat hadden twee verschillende besturingssystemen ontworpen, speciaal voor de relatief eenvoudige Android-telefoons. Het ene had dezelfde interface als een gewone Android-telefoon, om geen argwaan te wekken. Je kon er niet mee bellen, sms-berichten versturen of surfen. Het andere besturingssysteem bevatte EncroChat. Tot de eerste modellen kreeg je toegang als je tegelijkertijd de volumeknop en de aan-uitknop indrukte. Vervolgens vulde je een wachtwoord in en als bij toverslag opende de cryptowereld zich, waarbinnen je veilig berichten kon verzenden. De functie voor locatie-instellingen was gedeactiveerd, maar als je berichten wilde versturen moest de telefoon wel aangesloten zijn op een mobiel netwerk en op de dichtstbijzijnde zendmast. Het systeem had ook een veiligheidsfunctie, mocht de

gebruiker bijvoorbeeld door een politie-inval worden verrast.

Dan kon je een paniekcode invullen waarmee de volledige inhoud van de telefoon werd gewist.

Volgens Franse overheidsdocumenten had EncroChat op het hoogtepunt meer dan 60.000 gebruikers, hoofdzakelijk in Europa.

Toen het cybercrimeteam van de Franse gendarmerie C3N de Encro-telefoons nauwkeurig had geanalyseerd, deed men een interessante ontdekking. Al het dataverkeer van de cryptodienst scheen een datacenter in Roubaix te passeren. De Franse stad, in de achttiende eeuw vermaard om zijn textielproductie, ligt in het arrondissement Lille. Daar is Alexandre de verantwoordelijk aanklager voor de georganiseerde misdaad en dat is de reden waarom deze zaak op zijn bureau is beland.

Nadat de initiële informatie erop duidde dat de organisatie achter EncroChat zware georganiseerde misdaad mogelijk maakte, besloten Alexandre en zijn collega's om een inleidend vooronderzoek te starten.

In tegenstelling tot hun Zweedse collega's kunnen Franse aanklagers ook een opsporingsonderzoek tegen rechtspersonen beginnen, in dit geval dus tegen telecombedrijf EncroChat. De belangrijkste rechtsgrond voor dit onderzoek is dat anonieme personen een ongeregistreerde, illegale cryptodienst voor commerciële doeleinden op de Franse markt brengen, in de wetenschap dat hun klanten deze dienst gebruiken om zware misdrijven mee te plegen.

Vanaf het moment dat Alexandre hulp van de Franse inlichtingendienst inriep voor meer technische informatie, zit hij achter zijn opengeslagen laptop op een statusrapport van de geheime operatie te wachten. Hij kijkt door het raam naar buiten en strijkt met een hand over zijn gemillimeterde, donkere haar. Dan gaat zijn telefoon. Met trillende vingers pakt hij de hoorn op. De stem aan de andere kant van de lijn behoort toe aan een medewerker van de Franse digitale recherche.

'We zitten erin. Wat doen we nu?'

Alexandre begrijpt onmiddellijk het belang van deze doorbraak, maar hij beseft nog niet hoe omvangrijk deze is.

Na een paar intensieve uren met telefoontjes over en weer naar

enkele betrokken Europollanden wordt duidelijk dat Alexandre en zijn medewerkers deelgenoot kunnen zijn van de misdadplannen van tienduizenden kopstukken binnen het criminele milieu. Toch voelt Alexandre geen voldoening. De inhoud van de chatberichten is zo ongekend ruw dat die niemand onberoerd kan laten.

Bovendien is er haast geboden.

Om de betekenis van deze bevindingen niet te verliezen zal zo veel mogelijk bewijsmateriaal moeten worden veiliggesteld, nog voordat de gebruikers erachter komen dat hun telefoon niet meer veilig is. Tegelijkertijd moet alles op alles worden gezet om de moordplannen, die nu ineens op de voet te volgen zijn, te verhinderen.

En dat zijn er meer dan menigeen voor mogelijk had gehouden.